Cuvânt despre rugăciunea din biserică

Fără nici o urmă de îndoială, cea mai înaltă prin vrednicia sa dintre toate clădirile pământeşti este **biserica** sau **casa lui Dumnezeu:** cuvintele acestea au acelaşi înțeles. Chiar dacă Dumnezeu este pretutindeni, în biserică prezența Lui se vădeşte într-un chip deosebit - în chipul cel mai simțit şi mai folositor pentru oameni. Arătarea lui Dumnezeu e încă şi mai folositoare, încă şi mai simțită pentru om, atunci când omul însuşi se face biserică a lui Dumnezeu fă-cându-se sălaş al Sfântului Duh asemenea apostolilor şi celorlalți mari sfinți. Starea aceasta, însă, este atinsă doar de puțini creştini - şi de aceea, lăsând pe altă dată împreună-vorbirea despre biserica cea nefă-cută de mână, de Dumnezeu zidită, cuvântătoare a lui Dumnezeu - omul, şi despre slujba care trebuie să se desfăşoare în ea, vom vorbi acum despre biserica cea materială a lui Dumnezeu, zidită de mâinile omeneşti, despre rugăciunile care se fac în ea, despre îndatorirea creştinului de a cerceta cu osârdie biserica lui Dumnezeu, despre folosul acestei cercetări.

Biserica lui Dumnezeu este cer pământesc: „în biserica slavei Tale stând, Doamne, în cer a sta ni se pare", cântă Sfânta Biserică[135]. Biserica e locul părtă-şiei lui Dumnezeu cu oamenii: în ea se săvârşesc toate tainele creştineşti. Dumnezeiasca Liturghie şi hiro-tonia nu pot fi săvârşite nicăieri altundeva decât în biserică. Şi celelalte taine trebuie săvârşite în Biseri-
că: la mare nevoie se îngăduie săvârşirea lor, mai ales spovedania şi Maslul, în case. Biserica lui Dumnezeu răsună de slavoslovirea lui Dumnezeu; pentru cuvintele acestei lumi nu este loc în ea. Totul e sfânt în biserica lui Dumnezeu: chiar şi pereții, şi podeaua, şi văzduhul. Ea e păzită fără încetare de îngerul lui Dumnezeu; îngerii lui Dumnezeu şi sfinții Bisericii triumfătoare se pogoară în ea. A te afla într-o astfel de clădire sfințită e cea mai mare fericire pentru om, care este pribeag pe pământ. Sfântul Prooroc David, cu toate că era împărat, cu toate că avea palate largi şi mărețe, cu toate că stăpânea toate mijloacele pământeşti de veselire şi desfătare, a grăit, cercetând şi prețuind toate aşa cum se cuvine: *Una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta: să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele, ca să văd frumusețea Domnului şi să cercetez biserica Lui cea sfântă* (Ps. XXVI, 7, 8). Aceasta a rostit-o prin gura lui David Sfântul Duh. Cel ce în vremea vieții pământeşti va merge cât poate de des la biserica lui Dumnezeu e ca şi cum ar locui în ea: acesta, după despărțirea de trup, va trece foarte lesne spre veşnică prăznuire în biserica cerească, cea nefăcută de mână, al cărei ziditor e Dumnezeu. în biserică ne şi rugăm, ne şi zidim, ne şi curățim de păcate, ne şi împărtăşim cu Dumnezeu.

Pildă de mers la biserica lui Dumnezeu ne-a arăta Mântuitorul (In. VII, 14), ne-au arătat şi Sfinții Apostoli (Fapte III, 1). Creştinii din toate timpurile au socotit ca datorie a lor de neînlăturat mersul cu osârdie la biserica lui Dumnezeu. Sfântul Dimitrie al Rosto-vului aseamănă mersul la Biserică, în vremea tuturor rugăciunilor care se fac acolo, cu o dajdie cuvenită împăratului pe care toți trebuie s-o plătească în fiecare zi[136]. Dacă a fi de față la fiecare Liturghie săvârşită
în Biserică se socoate de către sfântul păstor drept o datorie de neînlăturat a oricărui creştin, cu atât mai mult este acest lucru o datorie de neînlăturat a monahului. Săracii sunt scutiți de dajdie pentru sărăcia lor: şi de mersul în chip statornic la biserică sunt scutiți bolnavii pe care boala îi ține în chilia lor. De dajdie sunt scutiți dregătorii

împăratului: şi de mersul în chip statornic la biserică sunt scutiţi monahii foarte sporiţi, care se îndeletnicesc cu nevoinţa rugăciunii minţii şi seceră din ele roadă îmbelşugată, care trebuie ascunsă de ochii oamenilor. De dajdie sunt scutiţi ostaşii, dimpreună cu toţi cei aflaţi în slujba împăratului: şi de mersul în chip statornic la biserică sunt scutiţi monahii care în vremea slujbelor sunt prinşi cu ascultările. Ia seama ca nu cumva sub pretextul ascultării, sau al îndeletnicirii la chilie cu rugăciunea minţii, sau chiar al unei părute boli, să lucreze în chip tainic o cursă a diavolului, care urăşte rugăciunea fiindcă ea e maica virtuţilor şi sabie ce striveşte duhurile viclene, care întrebuinţează toate sforţările şi toate mijloacele ca să dea acestor curse înfăţişarea cea mai bună cu putinţă, pentru a îl abate pe om de la rugăciune, să-1 lipsească de arme şi apoi să-1 piardă ori să-1 rănească[137].

Laude bisericeşti sunt în număr de şapte, însă împărţite în trei despărţăminte. Ele sunt: 1) Vecernia, 2) Pavecerniţa, 3) Utrenia cu ceasul întâi, 4) ceasul al treilea, 5) ceasul al şaselea, 6) ceasul al nouălea. **Vecernia,** cu care încep slujbele zilei bisericeşti, se săvârşeşte împreună cu **pavecerniţa** şi **ceasul al nouălea;** ceasul al nouălea se citeşte înainte de vecernie. **Utrenia** se săvârşeşte împreună cu **ceasul întâi** şi cu **miezonoptica;** miezonoptica se citeşte înainte de utrenie, ceasul întâi - după utrenie.

Ceasul al treilea

şi ceasul **al** şaselea se citesc împreună cu **tipicalele,** care se citesc după ceasuri. Când utrenia este împreunată cu vecernia sau cu pavecerniţa mare, slujba se cheamă **priveghere de toată noaptea.** Ea se săvârşeşte înaintea marilor praznice, în cinstea praznicelor. Lucrarea privegherii de toată noaptea asupra nevoitorului stă în aceea că cel ce a petrecut în rugăciune o parte însemnată a nopţii cu evlavia şi luarea-aminte cuvenite simte în ziua următoare o deosebită uşuri-me, prospeţime, curăţie a minţii, înlesnire în cugetarea la Dumnezeu. Tocmai de aceea a grăit Sfântul Isaac Şirul: „Dulceaţa dăruită nevoitorilor în timpul zilei se revarsă din lumina rugăciunilor de noapte (lucrării de noapte) asupra minţii curate"[138]. Dumnezeiasca Liturghie nu se numără laolaltă cu cele şapte laude; ea este în afara numărului lor, ca slujbă aparte, cea mai sfântă dintre toate, prin care a fost orânduită Dumnezeiasca Jertfă cea fără de sânge.

O pildă mântuitoare a mersului la biserica lui Dumnezeu vedem în mersul la templu al vameşului, pe care ni-1 înfăţişează Evanghelia (Le. XVIII, 10). Vameşul sta în fundul templului, socotea că nu are dreptul nici să-şi ridice ochii către cer, ci se bătea în piept, zicând: *Doamne, milostiv fii mie, păcătosului.* Vameşul a ieşit din templu după ce a reuşit să îşi atragă bunăvoinţa lui Dumnezeu. Şi tu, venind în biserică, dacă nu ai vreo ascultare în ea, stai în fund, într-un colţ umil sau după un stâlp, ca să nu te îm-prăştii şi ca evlavia ta să nu se arunce în ochii altora; tinde-ţi ochiul minţii către inimă, iar ochiul trupului spre pământ, şi roagă-te lui Dumnezeu întru frângerea duhului, fără a socoti că ai vreo vrednicie, vreo virtute, socotindu-te vinovat pentru o mulţime fără număr de păcate ştiute şi neştiute de către tine. Păcă-
tuim foarte mult şi întru neştiinţă, şi din pricina mărginirii noastre, şi din pricina vătămării firii noastre de către păcat. Dumnezeiasca Scriptură spune: *Inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps. L, 18). Şi pe tine, dacă te vei ruga având conştiinţa păcătoşeniei şi sărăciei tale, Dumnezeu te va auzi *din Biserica cea sfântă a Sa glasul* tău, *şi strigarea* ta cea de rugăciune *înaintea Lui va intra întru urechile Lui* (Ps. XVII, 8): El va vărsa asupra ta mila Sa cea bogată. - Dacă ai vreo îndatorire pe lângă biserică,

plineşte-o cu cea mai mare evlavie şi băgare de seamă, ca unul ce slujeşte lui Dumnezeu, nu oamenilor.
Dimpreună cu pomenitul vameş, ne povesteşte Evanghelia, a intrat în templu pentru rugăciune şi un fariseu. Ca om cu greutate, fariseul s-a aşezat în vă-^zul tuturor. Pesemne, nutrea gândul - de obşte tuturor fariseilor - că zideşte norodul de faţă prin felul său cucernic de a sta şi a se ruga. El socotea că nu-1 pândeşte primejdie din partea slavei deşarte, fiind sporit în virtute, şi că oarecare făţărnicie are dezvinovăţire, avându-se în vedere folosul cel de obşte. Dar în ce sta rugăciunea lui ? în primul rând, îl proslăvea pe Dumnezeu. începutul e bun: dar mai apoi, fariseul s-a apucat să înşire nu binefacerile lui Dumnezeu, ci meritele şi deosebitele sale însuşiri, aşa încât la astfel de înşiruire s-ar fi căzut alt început. Fariseul ar fi început în chip mai potrivit proslăvindu-se pe sine, iar nu pe Dumnezeu. El proslăveşte pe Dumnezeu numai de formă, ca să-şi acopere întrucâtva trufia. Trufia aceasta s-a vădit în osândirea şi defăimarea aproapelui, a cărui conştiinţă era necunoscută fariseului, a cărui mărturisire a păcatelor atrăsese mila lui Dumnezeu. Fariseul, care în chip făţarnic proslăvea pe Dumnezeu, a zis: *Nu sunt ca ceilalţi oameni, ră-*
pitori, nedrepţi, preacurvari, sau ca şi acest vameş. Postesc de două ori în săptămână, dau zeciuială din toate câte câştig. Aici sunt învederate: nerecunoaşterea păcătoşeniei proprii, conştiinţa propriei vrednicii, trufia ce decurge din acestea, ce se arată prin osândirea şi defăimarea aproapelui. Rugăciunea fariseului nu a fost primită de Dumnezeu, Care ca încheiere a acestei pilde a zis: *Tot cel ce se înalţă va fi smerit, iar cel ce se smereşte va fi înălţat.* Din aceasta se vede că oricine voieşte ca rugăciunea lui să fie primită de către Dumnezeu trebuie s-o aducă întru recunoaşterea păcătoşeniei sale şi a neajunsului său cât se poate de mare în privinţa virtuţii; trebuie s-o aducă după ce a lepădat conştiinţa vredniciilor sale, care sunt cu totul de nimic faţă de vrednicia cea nemăsurată a lui Dumnezeu; trebuie s-o aducă din inimă ce s-a smerit înaintea oricărui aproape, din inimă care a îndrăgit pe fiecare aproape, din inimă ce a iertat aproapelui toate jignirile şi necazurile. *Iar eu,* grăieşte Proorocul către Dumnezeu rugându-se, *întru mulţimea milei Tale voi intra în casa Ta, închina-mă-voi spre Sfântă Biserica Ta, întru frica Ta* (Ps. V, 7).
Mare milă a lui Dumnezeu faţă de om este aşezământul (instituţia) slujbelor de obşte în sfintele lui Dumnezeu biserici. Aceste slujbe sunt aşezământ al apostolilor, al sfinţilor lor ucenici şi al Sfinţilor Părinţi ai primelor veacuri ale creştinismului, orânduit prin descoperire de Sus[139]. La aceste slujbe fiecare creştin poate lua parte, şi cel necărturar îşi însuşeşte cunoştinţa, elocvenţa, poezia duhovniceştilor, sfinţilor ritori şi cărturari ai creştinismului. Luând parte la aceste slujbe, cel ce doreşte poate deprinde lesne rugăciunea minţii: cantitatea rugăciunii duce la calitate, au spus Părinţii, şi ca atare lungile slujbe mănăs-
tireşti ajută foarte mult nevoitorului să treacă de la rugăciunea cu gura la cea cu mintea şi cu inima. Slujbele bisericeşti au în sine o cuprinzătoare Teologie dogmatică şi morală creştinească: cel ce merge în chip statornic la biserică şi ia aminte cu osârdie la cele ce se citesc şi se cântă acolo poate foarte bine să înveţe tot ce este de trebuinţă creştinului în stadia credinţei.
Fericit monahul care trăieşte totdeauna lângă biserica lui Dumnezeu! El trăieşte aproape de cer, aproape de rai, aproape de mântuire. Să nu lepădăm mântuirea care prin milostivirea lui Dumnezeu ne-a fost dată, ca să zic aşa, în traistă. Mai ales monahul începător este dator să meargă în chip statornic la biserică. în anii bătrâneţii şi

istovirii, când atât vârsta cât şi boala închid pe monah aproape cu totul în chilie, el se va hrăni cu merindea duhovnicească pe care a strâns-o în vremea tinereții şi tăriei sale, mergând cu osârdie în casa lui Dumnezeu. „Merinde" numesc rugăciunea minții şi inimii. Domnul Cel Milostiv să ne învrednicească pe noi toți a ne folosi aşa cum se cuvine de călugăria noastră, şi mai înainte de plecarea din viața pământească să ne mutăm cu mintea şi cu inima la cer. Acolo poate să ne înalțe rugăciunea atunci când o adumbreşte harul lui Dumnezeu, şi rugăciunea în om se face deja nu rugăciune a omului, ci rugăciune a Sfântului Duh, ce mijloceşte pentru om *cu suspinuri negrăite* (Rom. VIII, 27). Amin.